

PLÁCIDO CASTRO E O XORNALISMO

César Lorenzo Gil
Xornalista e editor de *Biosbardia*

DOI: 10.17075/vipc.2020.003

A análise da obra periodística de Plácido Castro ao longo do tempo representa moi ben como muda (obrigatoriamente) o eixe da actividade simbólica do galeguismo. Se antes da guerra a intención é reivindicar a natureza da substancia política de Galicia, reclamar o seu espazo entre as nacións do mundo e fomentar a autoestima nacional sobre o pivote do autogoberno, logo da guerra, como lle ocorre ao denominado galeguismo interior, ten que flutuar cara á cultura. Xa non é posible reivindicar a Galicia política, de ningún xeito, so pena de cadea ou de morte. É a cultura o único recanto no que Galicia pode seguir viva. Con moitas restricións, perífrases e elipses pero dun xeito tan marcado que este cambio de temón marca aínda hoxe as preocupacións e tics do galeguismo. A propia biografía de Castro pode caricaturizarse en tres momentos moi reveladores: é a figura que consegue o primeiro recoñecemento de Galicia como nación no contexto internacional, é a voz que fala en galego na BBC de Londres, é o promotor da Feira do Albariño de Cambados ou da Romaría Vikinga de Catoira. Este tránsito loxicamente ten pegada nos seus textos escritos.

Plácido Castro asenta a súa práctica xornalística previa á guerra en dous eixes: xornalismo asentado nos datos e un propósito político claro: equiparar a Galicia coas outras nacións do mundo en pé de igualdade.

Xa desde as súas primeiras colaboracións en *A Nosa Terra* e *El Pueblo Gallego* durante o período da ditadura de Primo de Rivera, observamos que o xornalismo de opinión que propón se guía por dúas premisas fundamentais: o dato é máis importante ca a sensación. Neste sentido, o seu xornalismo é didáctico. E, ademais, busca argumentar baseándose nunha lóxica dialéctica precisa. É un xornalismo científico, cualificativo que recolle os seus obxectivos: observación, argumentación, hipótese e proposta.

Para Castro, o método para que a cultura galega se sentise partícipe do contexto mundial pasaba por entender o contexto mundial e participar en todos os escenarios sen complexos. A pesar de que o termo nos pareza moderno, a globalización xa existía, en certa medida, na época de Castro. El mesmo era froito desa globalización se atendemos á súa biografía: nacemento en Galicia, crianza en Gran Bretaña e volta á terra natal. E el mesmo, en varios dos seus artigos, alude ao cambio de dimensións do planeta, por mor dos avances técnicos e tras a experiencia do primeiro conflito bélico que adquiriu o cualificativo de mundial. «Agora —di— xa non é coma antes. A xente viaxa, coñece como viven as demais nacións, fai turismo».

– A primeira área temática que tratou, cronoloxicamente falando, e que cultivou por razóns obvias en moitos momentos, foi Gran Bretaña. Alén de que Castro vivise alí e por razóns profesionais estivese moi atento ao que alí ocorría, hai que atender á importancia do Reino Unido na década de 1920.

Plácido Castro é testemuña privilexiada do inicio do ocaso do Imperio Británico. Hai que recordar que, ata 1918, Gran Bretaña foi a primeira potencia mundial e que na década de 1920, tras a creación do Estado Libre de Irlanda e o aumento da autonomía nalgunhas outras colonias, especificamente Canadá, a República de Suráfrica e Australia, déixase de falar de imperio e pásase a falar de Commonwealth, que en galego ten unha tradución ben familiar: mancomunidade. Son as propias elites británicas as que tutelan e controlan a detonación da súa primacía universal, camuflando no mancomún a súa esfera de influencia, que persiste mal que ben ata hoxe e que consegue manter a salvo a súa relevancia mundial a pesar de que logo da II Guerra Mundial xa se confirma o seu devalo fronte aos Estados Unidos.

Plácido Castro consideraba o modelo político e administrativo do Reino Unido da Gran Bretaña un exemplo. Estaba fascinado pola flexibilidade e pragmatismo das súas institucións. A súa profunda simpatía polo nacionalismo irlandés, escocés ou galés non foi atranco para que gabase a articulación dun

Estado que era capaz de permitir as diferenzas no seu seo, que naquel momento contaba con varios parlamentos e que, segundo as súas propias palabras, non se opuña á diversidade nacional e lingüística de cada un dos seus territorios. Este optimismo *british* confrontouno sempre co pesimismo polo centralismo español e a súa ansia por desgaleguizar Galicia.

O interese británico non queda aí. Plácido Castro logrou levar á praxe a tradicional arela do galeguismo desde o seu nacemento a finais do século XIX: evidenciar as ligazóns culturais atlánticas. Eran bos Pondal ou Murguía reivindicando a Galicia celta, rememorando e construíndo mitos, soñando cun pasado común de feliz comunidade. Otero Pedrayo traduciu a Joyce e a revista *Nós* tivo sempre unha profunda simpatía polas nacións celtas. Mais Castro é o primeiro intelectual galeguista que ten na sola das botas terra das dúas beiras dese mítico Atlántico polo que navegara Breogán. O seu atlantismo, sendo tan entusiasta e intenso coma o do resto dos galeguistas, aséntase nun profundo coñecemento da cultura, da tradición e tamén da literatura contemporánea das nacións británicas. Esa posición de privilexio serviulle para falar das súas poéticas con gran propiedade e dotou de argumentos ese elo entre nós e as illas británicas. Un elo que, non nos enganemos, lle serviu ao galeguismo (e agora pouco se usa, para a miña sorpresa, na praxe dialéctica) como mecanismo estratéxico para superar a dependencia xeográfica con Madrid no intercambio comercial, económico, académico... O atlantismo como porta cara a Europa e a universalidade, o obxectivo constante de Castro durante toda a súa vida.

– Xa en Galicia, Gran Bretaña segue a servirle a Castro como acicate para espertar a Galicia. Amais de reflexións sobre os problemas derivados do centralismo e das vantaxes do autogoberno, a Castro interésalle o desenvolvemento práctico do país e é por iso polo que bota man das comparacións co que ocorre no Reino Unido. É así cando aproveita que fala de determinados cambios legislativos en Londres sobre infraestruturas viarias para reclamar unha rede de autoestradas que permitan crear un modelo de transporte público e de mercadorías máis eficiente

e barato ca o ferroviario. Ou cando repara nos avances de Irlanda na tecnificación turística (con grandes resultados visibles ata hoxe na atracción de visitantes) para reclamar un cambio de perspectiva para converter ese sector en estratéxico no noso país.

– O marco temático e o ton da obra xornalística de Castro que publica en Galicia, como dixemos, mudan totalmente despois da guerra. Mais curiosamente, se houber un lector atento, encontraría o pouso das súas constantes, aínda que fosen esvaídas, sobreentendidas.

Por unha banda, o interese polo británico. Castro publica comentarios (e tamén traducións) de autores, polo xeral clásicos. Pero nótase nel que segue habitualmente a prensa das illas e atende a fenómenos como os Beatles. Tamén atende á actualidade política e sobre todo á idiosincrasia dun país que tamén se enfrontou a un profundo cambio de mentalidade despois de 1945. Antes falaba da lenta reconversión imperial que remata no proceso de descolonización masiva. Mais hai que lembrar que tras o final da II Guerra Mundial Gran Bretaña puxo en práctica un modelo político socialdemócrata durante o cal se nacionalizaron sectores económicos estratéxicos ou se construíron de forma masiva vivendas a prezos accesibles.

Castro tamén volve atender aos propios desafíos da sociedade galega en termos moi concretos, como a el lle gusta. Son interesantes neste último período as súas contribucións á profesionalización do sector turístico. Dixen antes que el foi promotor dalgunhas das celebracións senlleiras do Salnés cuxo modelo foi logo amplamente difundido por toda Galicia. Para Castro este era un máis dos ingredientes que precisaba a industria do turismo para gañar en atractivo e en rendibilidade. Chama a atención que xusto antes do auxe turístico que experimentou a España do sol, Castro xa falaba das potencialidades e perigos desta explotación dos recursos patrimoniais e paisaxísticos. O turismo que el defende era moi moderno para aquel tempo. Sempre cun ollo posto no modelo

irlandés, propuña valorizar a nosa historia e cultura nunha proposta sustentable e conservadora.

É tamén destacable como Castro buscou complicidades sobreentendidas con dúas figuras chave do galeguismo cuxa evolución persoal non tivo nada que ver coa súa. Os diálogos xornalísticos con Álvaro Cunqueiro e Vicente Risco son de moita valía.